AKTUALITEITEN

NUMMER VIER / JUNI 1982

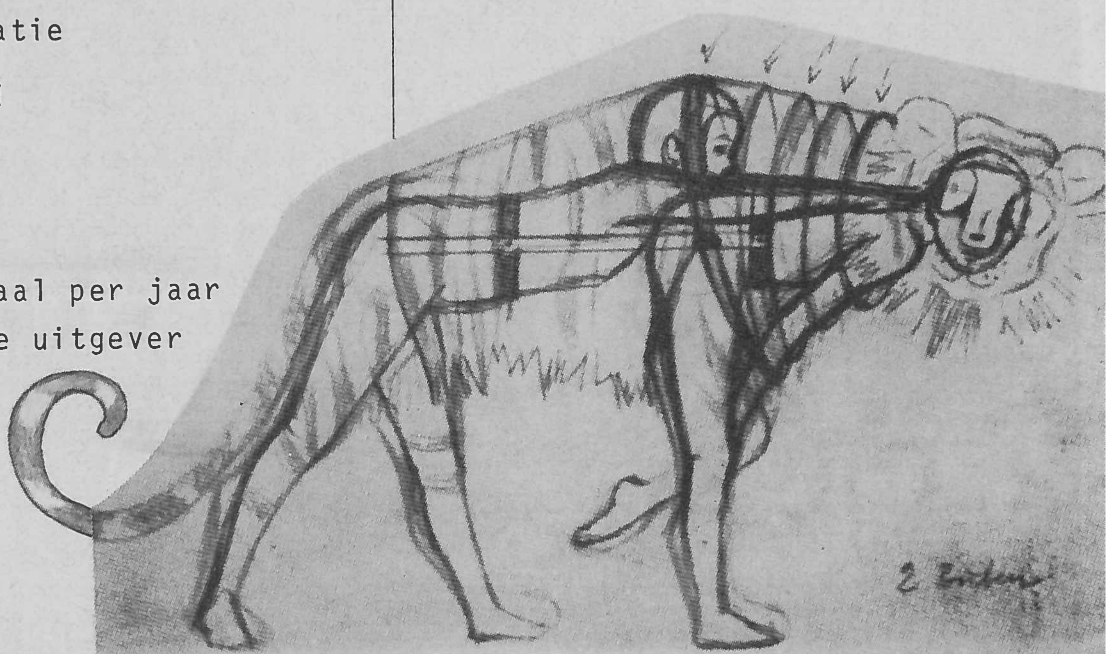
BASTT vzw

periodiek
van de
Belgische Associatie
van Scenografen
en Teatertechnici

B.A.S.T.T. vzw
Desguinlei 66
2000 Antwerpen
(031) 38 38 56

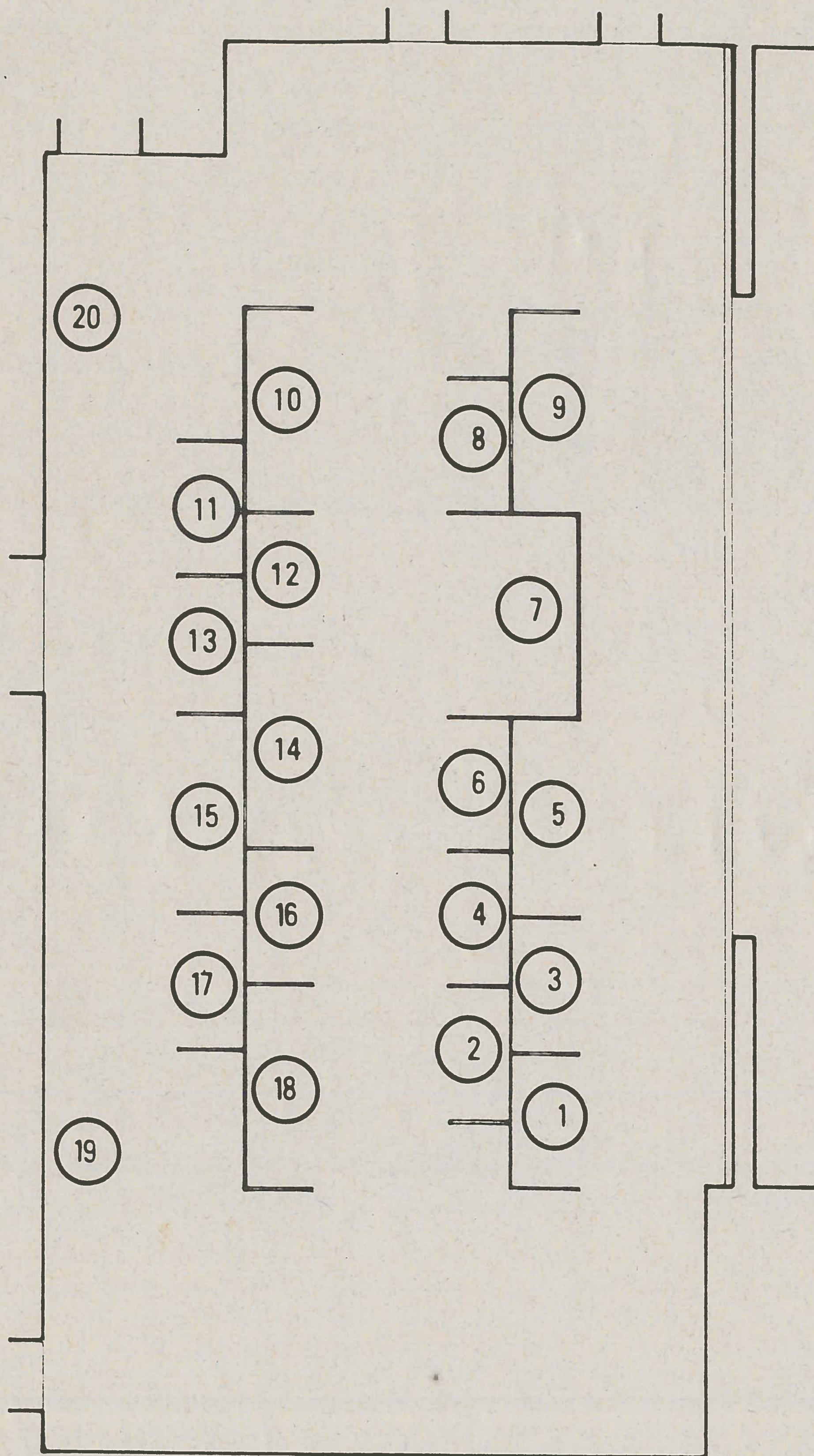
verschijnt zes maal per jaar

verantwoordelijke uitgever
Guido Canfyn
Fonteinstraat 53
2200 Borgerhout

INHOUD

redaktie: Werner De Bondt
Ria Verbergt
Roos Werckx

20
10
9
8
11
12
7
13
14
6
15
5
16
4
17
3
2
18
1
19

Dit nummer verschijnt met enige vertraging en dit in verband met de tentoonstelling te Strombeek-Bever.

De voorbereidingen waren zwaar, voor wie dat in zijn vrije tijd moet doen, maar het succes belooft zeer groot te worden.

Volgende firma's zullen deelnemen:
A.D.B. / RON DE GROOT / FLASHLIGHT / LIGHT BEAMS / MASSON-DRAGUET / M.B. / PERQUY / JEAN PHILIPS / PHLIPPO / QUAD BENELUX / REICHE + VOGEL BELELUX / SEILD / TOBEKON / TOUARTUBE / TRANS EUROPEAN MUSIC / TWIN-DESIGN /

Voor 'Scenografie in Vlaanderen sinds 1979' zullen volgende scenografen zeker meewerken:
ANDREI IVANEANU / RIA VERBERGT / LUC D'HOGGHE / LINDA SALVA / JAN VERSTRAETEN / ROOS WERCKX / WERNER DE BONDT / JEROM MAECKELBERGHE / ALAIN DE COSTER / ROBERT VAN DER VORST / ALBERT SUKALSKI / DEEZ VERSTRAETEN / JAN FABRE / LUCETTE VAN HOOL / TINA VOET /

Deze tentoonstelling zal plaatsvinden op de scene (zie tekening op blz 2).
Elke deelnemer krijgt een vak waarin hij zijn werk kan voorstellen op de wijze die hij wenst.
Een klein aantal plaatsen blijven beschikbaar.

Tijdens die twee dagen zijn er voordrachten waarover Eddy Galle verder uitgebreid spreekt.
De heer Marek Dobrowolski, een scenograaf uit Polen, zal spreken over "Polish Stage Design".
Er wordt gezorgd voor vertaling.
Op groot scherm worden video voorstellingen gegeven van produkties van Tadeusz Kantor, waaronder 'The Dead Class' en 'Wielepole, wielepole'.

CULTUREEL CENTRUM / STROMBEEK-BEVER / Gemeenteplein
zaterdag 19 juni van 10.00 tot 20.00
zondag 20 juni van 10.00 tot 18.00

UW GELD WORDT SCHAARS, BESTEED HET GOED!

Heeft U een spot nodig, met een maximale lichtsterkte, die ook na tien jaar nog feilloos werkt, waarin U de nieuwste lamptypen kunt toepassen, ook in de toekomst? Dan doet U met REICHE&VOGEL de juiste keuze, zowel optisch als mechanisch!

REICHE&VOGEL B. DELTSCHAFT is een der oudste huizen in theater- en tv land, van oudsher bekend om kwalitatief hoogwaardige producten.

ons leveringsprogramma:

vlakbelichtingsarmaturen
horizon belichtingsarmaturen
boven- en voetlichten
plano-convex schijnwerpers
fresnel schijnwerpers
effect schijnwerpers
volg schijnwerpers
lichtgordijnen
grootbeeld projektoren
effekt systemen voor projektie
statieven en ophanginrichtingen
kleurwisselaars
kleurfilters in glas en folie
lampen
telescopen en scharen
dirigent- en muzieklessenaars
lichtregelaars
dimmers
diverse toebehoren

ons serviceprogramma:

* Balansmeting van Uw bestaande schijnwerperpakket en advies voor aanpassing en verbetering.
* Berekening van de juiste schijnwerper voor een bepaalde plaats (min. en max. openingshoek, belichtingssterkte in lux)
* Demonstratie van het door U gewenste schijnwerpertype in de betreffende brug van Uw theater.
* Aanpassing en ombouw van bestaande R&V schijnwerpers voor toepassing van halogeenlampen.
* Advies voor aanpassing en ombouw van andere fabrikaten.
* Aanpassing van laagspanningsschijnwerpers bij gebruik met thyristor dimmers
* Demonstratie van de afregel- en justeringsprocedure bij levering van een nieuw schijnwerpertype.
* Inrichtingsadvies voor nieuw te bouwen schouwburgen, theaters, culturele centra, etc. op basis van controleerbare berekeningen.

REICHE&VOGEL B. DELTSCHAFT

BURO BENELUX

Heislag 22
2130 Brasschaat
tel. 031-514092

P.S. Wist U dat R&V z'n prijzen sedert 1975 niet verhoogd heeft?

STOF TOT GESPREK

GEDURENDE ONZE EERSTE BASTT TENTOONSTELLING ZULLEN WIJ TRACHTEN TOT EEN GESPREK TE KOMEN OVER ENKELE ONDERWERPEN DIE ONS ALLEN AANBELANGEN. HET LIGT EVENWEL NIET IN ONZE BEDOELING OM MENSEN OP HET PODIUM TE BRENGEN DIE EX-CATHEDRA VOORDRACHTEN ZULLEN HOUDEN. VANUIT ONZE DAGELIJKSE ERVARING ZOUDEN WIJ WILLEN KOMEN TOT EEN OPEN GESPREK OVER ONDERWERPEN WAAROMHEEN NOG STEEDS DISCUSSIE EN VERWARRING IS.

1. HOREN EN GEHOORD WORDEN

Als eerste onderwerp willen wij het hebben over "akoestiek". Een onderwerp dat zowel dekorontwerpers, bouwers en geluidstechnici moet interesseren. Een onderwerp ook waar wij als toeschouwer en/of uitvoerder dagelijks mede gekonfronteerd worden. Immers, om te kunnen functioneren is het eerste dat wij nodig hebben een podium en een ruimte eromheen, een zaal. En, één van de belangrijkste funksies van een zaal is ervoor zorgen dat wat op het podium (in de ruimste betekenis van het woord) gebeurt ook verstaanbaar en onvervormd bij het publiek terecht komt.

Met de problemen van het "zien en gezien" worden en de funksies van de belichting zijn wij allen voldoende vertrouwd. Voor het "horen en gehoord" worden ligt de situatie enigszinds anders.

Vrijwel de meeste beschikbare en bespeelbare zalen in Belgie zijn ontworpen (?) en worden gebruikt voor de meest uiteenlopende zaken. Spreekbeurten, congressen, gesproken en gezongen toneel, koncerten, recitals, popkoncerten, symfonies- en koorwerk, film ... en in sommige gevallen zelfs banketten, bals en sportmanifestaties. Elk van deze vormen stelt zijn specifieke eisen.
"HOE KLINKT HET HIER?" is dan ook een veelvuldig gehoorde vraag. De akoestiese voorwaarden voor spraak en muziek verschillen enorm, zelfs de akoestiese voorwaarden voor verschillende muziekgenres onderling.

In een zaal moet men dan nog eens twee groepen akoestiese eisen onderscheiden: die van de uitvoerenden en die van de toehoorders.
De akoestiese voorwaarden op het podium - geschapen door dekors, doeken, orkestschelp ... - en deze in de zaal - publiek, zetels, stoorgeluiden ...- spelen een kapitale rol in het uiteindelijke "Horen en Gehoord" worden.

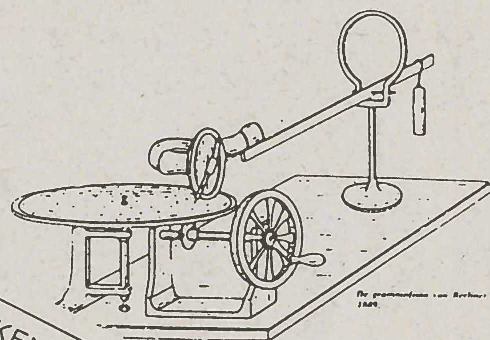
Met dit gesprek willen wij dan ook een ruimer inzicht geven in deze belangrijke problematiek. Even nagaan of wij ook ons steentje kunnen bijdragen aan een betere verstaanbaarheid.
De discussie zal doorgaan op zaterdagvoormiddag 19 juni en zal worden ingeleid door de Heer Ir. De Laere. Hij stond in voor de akoestiese ombouw van de Blauwe zaal van deSingel en leidt nu het onderzoek naar de problemen in de Grote zaal van het C.C. te Hasselt.

2. GELUID IN HET TEATER

ONZE PRAKTISCHE WENKEN

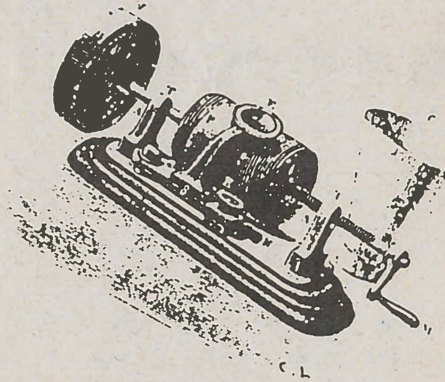
LEER UW TOESTEL GOED GEBRUIKEN

Hier volgen enkele nuttige wenken voor hen die hun eigen stem ...

1900

Evolutie?
Revolutie?

van naaldje... tot draadje

De zang van het „Zeemeerminnetje" zou kunnen opgenomen worden door een Deen.

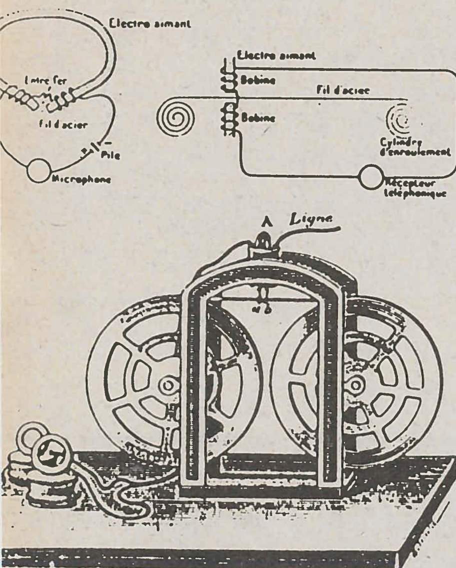
Het is wel jammer dat het Zeemeerminnetje niet kan spreken, zoniet zou de heer POULSEN haar stem hebben opgenomen met zijn „telegrafoon".

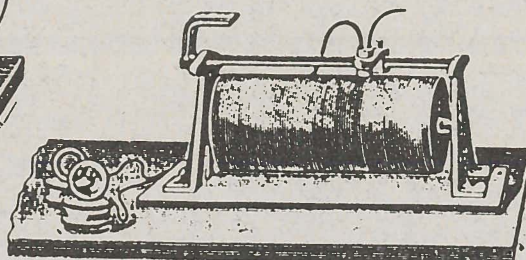
De telegrafoon van de heer Valdemar Poulsen, ingenieur bij de Telegraafdienst te Kopenhagen, is zonder enige twijfel een der wetenschappelijke blikvangers van de tentoonstelling van 1900.

De telegrafoon zorgt voor een *elektrische* opname via een elektromagneet, die op een spiraalvormig opgewonden staaldraad een reeks „magnetische vlekken" afdrukt die evenredig zijn met de intensiteit van de klank.

Eventueel volstaat gelijkstroom van een kleine elektromagneet om de opname „uit te wissen".

Ga het toestel bekijken op de tentoonstelling, klas 26 (Deense afdeling).

Werpt Beethoven nog enig gewicht in de weegschaal?

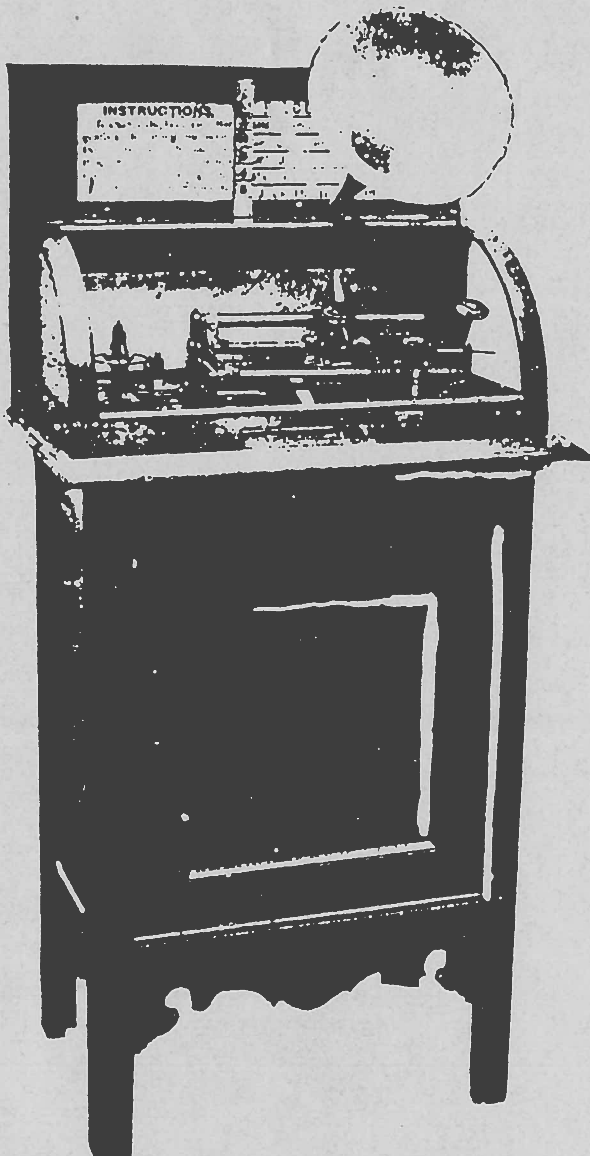
Met het verschijnen van de microgroeveplaat kunnen de discotheken ofwel hun ruimte verkleinen ofwel meer werken bevatten.

Vóór de jaren 50 wogen de 9 symfonieen van Beethoven 16.205 kg. Op 33 toerenplaten wegen zij nog slechts 1.800 kg.

De snelle ontwikkeling van hi-fi en studioapparatuur hebben nu ook hun weg gevonden naar het teater. Misschien is het nu wel even tijd om al het hoogdravend technies vakjargon even te vergeten en ons terug even de vraag te stellen wat wij er eigenlijk mee willen doen?

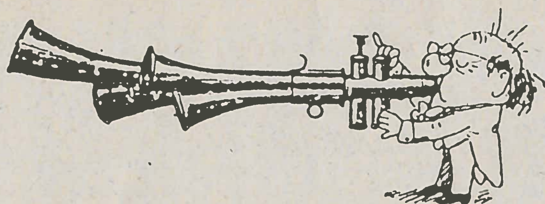
Versterking van het gesproken woord in teaters is in volle opmars. Onze recente "brede" teaters met hun akoestiese onvolkomenheden hebben deze noodzaak sterk doen toenemen.
Eksperimenten hebben ons intussen geleerd dat dit dan ook volkomen aanvaardbaar kan zijn. Alleen willen we nog al eens ervaren dat, gezeten in een gezellig uitziend teater, ons oor een katedraal ervaart. Er zijn geen limieten meer wat betreft versterking, alleen ontstaat er nogal vlug een diskrepantie tussen zien en horen.

Vele stukken vragen om sfeergeluiden, zowel op scene als in de zaal. Een apparatuurtechnies eenvoudige zaak. Alleen wordt het letten op luidsprekerplaatsing. En dit heeft dan op zijn beurt te maken met de vorm van het teater en de erin heersende akoestiese voorwaarden.

Doch, wanneer het erop aankomt te bepalen wat wij willen horen en HOE, dan hebben wij niet veel te verwachten van grafieken en decibeltabellen.
Wellicht komt de "chip" ons hier ook weer ter hulp. De mogelijkheden worden interessanter, uitgebreider.
Het is dan ook in deze materie waar wij eens dieper willen op ingaan. Welke mogelijkheden het samenspel tussen tape en elektroniese randapparatuur ons bieden.

STEEK 5 „CENTS" IN DE AUTOMAAT!

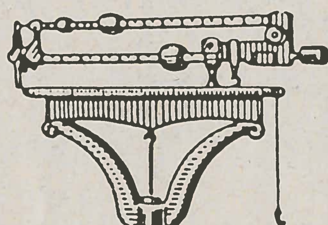

Geen gesprek dus over licht en lichtdekors.
Wel over KLANK EN KLANKDEKORS.

Halve kokosnoten, manden vol erwten en donderplaten kennen wij al lang niet meer. Her en der kunnen wij nog eens glimlachen bij het aanschouwen van een windmachine. Doch, geluiden als illustratie en/of als off-screen gegevens blijven bestaan.

Op zaterdagnamiddag geven Joris De Laet en Patrick Hicketik enkele praktiese demonstraties. Met een praatje over randapparatuur.

De vraag of Beethoven nog enig gewicht in de schaal werpt, wordt dan ook op twee manieren benaderd: Letterlijk en Figuurlijk.

Zullen wij binnen onafzienbare tijd niet worden gedwongen om ons geluidsarsenaal uit te breiden met syntesizers? Zijn dit niet de eenvoudigste hulpmiddelen om de meeste geluiden te scheppen, te produceren en te verklanken naar de wens van de regisseur?
Moeten wij onze traditioneel bekende paden niet verlaten wanneer wij het hebben over "geluid"? Kunnen wij onze klankband niet efficienter gebruiken?

Werpt Beethoven nog enig gewicht in de weegschaal?

Met het verschijnen van de microgroeveplaat kunnen de discotheken ofwel hun ruimte verkleinen ofwel meer werken bevatten.
Vóór de jaren 50 wogen de 9 symfonieën van Beethoven 16.205 kg. Op 33-toerenplaten wegen zij nog slechts 1.800 kg.

Moeten wij niet eens het "geluid" in al zijn facetten in ere herstellen? Het ontslaan uit rol van nakomertje?

Met de adjektieven die de kommerciële wereld uitvindt om zijn apparatuur aan te prijzen zijn wij voldoende bekend. Maken wij wel gebruik van al de mogelijkheden?
Hopelijk wordt deze konfrontatie een impuls om vernieuwend te gaan denken. Ideeën, die ons even moeten laten nadenken over "geluid" in het teater. Of is het weer wachten tot anderen het ons hebben voorgedaan?

- Om zijn eerste grammofoon de nodige bekendheid te geven had E. Berliner een akkoord afgesloten met een speelgoedfabrikant.
  Via de ouders trachten de kinderen te bereiken ...

3. VEILIGHEIDSBELEID: NOODZAAK OF NOODZAKELIJK KWAAD?

Een onderwerp dat ons allen niet alleen heel persoonlijk aanbelangt, maar tevens een onderwerp dat ons allen voor onze individuele verantwoordelijkheid stelt, dit bij monde van wetten en verordeningen.

Een inleidende kursus over veiligheid zou kunnen beginnen als volgt:

Risico = de waarschijnlijkheid dat een bepaald voorval zich zal voordoen.

De omvang van een risico wordt bepaald door:

1° de waarschijnlijkheid van het risico

2° de omvang van de gevolgen

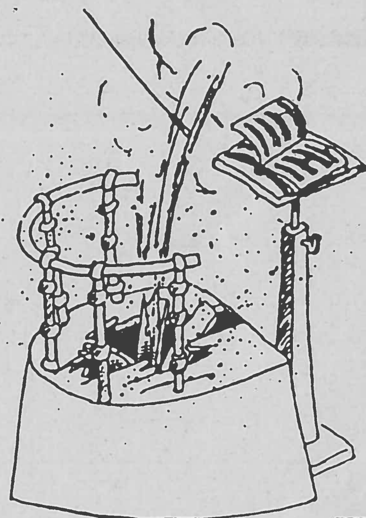
(meestal echter altijd zal de omvang van de gevolgen bepalend zijn voor wat men eraan zal verhelpen.)

Het gaat ons hier voornamelijk over de gebeurtenis, de gevolgen zijn meestal puur toeval.

Een juist veiligheidsbeleid is erop gericht alle risico's die de gezondheid en de veiligheid van het personeel in gevaar brengen uit te schakelen.

Om nu het onderwerp voor zondagvoormiddag, 20 juni, in te leiden, graag een gedeeltelijke vertaling uit een artikel verschenen in "SIGHTLINE", vol. 13, nr 1, 1979; met als opschrift: A Sideways Look at Fire Precautions geschreven door Anthony Smith.

"Niet zo lang geleden werd een committee opgericht met als taak het opstellen van nieuwe veiligheidsnormen en brandvoorschriften. Dit committee was hoofdzakelijk samengesteld uit oudere brandweerlui. Logies, nietwaar, want wie kan er nu meer afweten van branden dan ervaren brandweerlui? Hun voorstel, onder vele andere, was om een veel groter belang te hechten aan speciale brandwerende deuren. Een voorstel dat met zoveel klem werd verdedigd, dat boze tongen beweerden dat het committee moest hebben bestaan uit deurfabrikanten. Na verloop van tijd beweerden nog bozere tongen dat het committee zeker een vertegenwoordiging had gekend van tensoplastfabrikanten; dit omdat de deuren niet alleen brandwerend moesten zijn, maar ook zelfsluitend en va-et-vient. Een schooldirekteur, gedwongen tot het installeren van deze deuren in zijn school (die n.b. nooit een brand had gekend), rapporteerde in datzelfde jaar niet minder dan 86 ongevallen ten gevolge van deze deuren."

Wetten en normen worden er niet soepeler om. Integendeel, zij worden alleen nog erger, beperkender, duurder. Elk committee, opgericht om de veiligheid te onderzoeken wordt gedwongen om normen uit te vinden die een verwaarloosbaar risico verwaarloosbaarder maken. De taak van dergelijke committees is NIET om de ongevallen en risico's met 75% te laten dalen, hun taak is het om ELK ongeval te aanzien als een ramp, iets wat voorkomen had moeten worden. Dit onder druk van de publieke opinie! Want is het niet zo, dat bijna alle nieuwe wetten en verordeningen, met de bijhorende verscherpte kontroles, worden aangemaakt nadat een of andere ramp de krantenkoppen heeft gehaald? Volmaakt veilig zal er nooit iets zijn, alleen veilig genoeg.

Zijn er nog plaatsen die veiliger zijn dan onze resent gebouwde teaters? Springen wij wel veilig genoeg om met de ons ter beschikking gestelde akkomodaties? Wat is de rol en de taak van de veiligheidscommitees? Vertegenwoordigen die veiligheidscommittees wel genoeg onze zorgen en problemen? Zijn zij niet teveel spreekbuizen voor de belangen van enkele individuen?

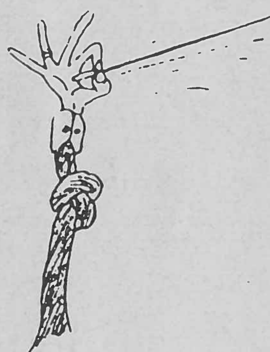
Onze aandacht gaat dan ook voornamelijk uit naar de vraag of al die wetten wel zo zinvol zijn.

Ons lijkt het dan ook een must om mensen aan het woord te laten die ergens aan de bron staan van zaken die ons soms zoveel kwaad bloed zetten. Mensen die ons toch een beetje wegwijs kunnen maken in een domein waarin wij ons soms zo (on)veilig voelen.

De Heer Voet, medewerker aan het Provinciaal Veiligheidsinstituut, en iemand van de Brusselse Brandweer zullen deze discussie inleiden. Een voor ons toch enige inleiding. Onze teaters zijn dan wellicht wel veilig genoeg gebouwd, maar zijn wij ons wel terdege bewust van onze plichten en verantwoordelijkheden? Stellen wij ons niet te vaak te vlug tevreden met de vlugste - niet altijd de veiligste - oplossingen?

eddy galle

RENDEZ-VOUS DUS OP ZATERDAG 19 EN ZONDAG 20 IN HET CULTUREEL CENTRUM VAN STROMBEEK-BEVER. WIJ HOPEN OP UW ALLER MEDEWERKING EN VERWACHTEN VELE VRAGEN. OM HET SPREEKWOORDELIJK UIT TE DRUKKEN: SCHERP NU REEDS UW POTLODEN.

NORMALITER ZULLEN DE VOORDRACHTEN - EN LATEN WIJ NU REEDS VOOROPSTELLEN DAT HET GEEN ECHT VOOR-DRAGEN WIL ZIJN - AANVANGEN IN DE VOORMIDDAG ROND 10U30 EN IN DE NAMIDDAG OMSTREEKS 14U30. STOF IS ER TE OVER.

WIJ HEBBEN ONS DOELBEWUST BEPERKT TOT ENKELE ZEER ALGEMENE ONDERWERPEN WAARVAN WIJ DENKEN DAT ZIJ ONS ALLER INTERESSE HEBBEN. OOK WILDEN WIJ VAN DEZE EERSTE TENTOONSTELLING GEEN AL TE GESPECIALISEERDE AANGELEGENHEID MAKEN.

EEN VOLGENDE KEER ZAL ZEKER OOK AANDACHT WORDEN GESCHONKEN AAN DEKOR EN KOSTUUMS, AAN HET TONEEL ALS ONZE WERKPLAATS.

WIJ REKENEN DAN OOK OP UW ALLER MEDE-WERKING EN HOPEN DAT DEZE BIJEENKOMSTEN EEN SUKSES ZULLEN WORDEN.

OPMERKINGEN EN SUGGESTIES VOOR LATERE BIJEENKOMSTEN ZIJN DAN OOK STEEDS WELKOM.

EDDY GALLE

Splendide bébé phonographe

Hauteur 0m,65

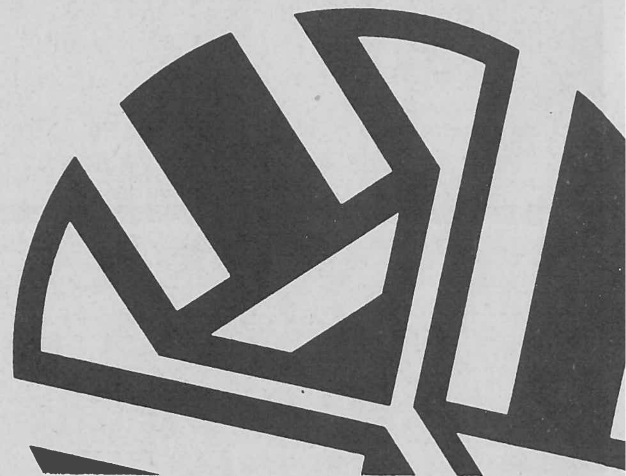
Prix avec chemisette lingerie et 2 cylindres; 38 »
— avec robe surah et deux cylindres ... 48 »

STAD
BRUGGE

STEDELIJKE ACADEMIE
VOOR SCHONE KUNSTEN

BURGEMEESTER EN SCHEPENEN HEBBEN DE EER U UIT TE NODIGEN TOT DE TENTOONSTELLING VAN SCENOGRAFIE EN KOSTUUM-ONTWERPEN VAN FERNAND BOUDENS, INGERICHT IN DE BOGAERDEKAPEL VAN DE ACADEMIE, KATELIJNESTRAAT 86.

DE OPENINGSTOESPRAAK ZAL GEHOUDEN WORDEN DOOR DE HEER ALFONS VAN IMPE, ALGEMEEN DIRECTEUR VAN DE OPERA VOOR VLAANDEREN, OP ZATERDAG 5 JUNI TE 17.30 UUR.

van zaterdag 5 juni tot zondag 20 juni
op zaterdag en zondag van 10 tot 12 en van 15 tot 18 uur
op weekdagen van 17 tot 20 uur

LICHTTECHNISCHE VERBETERING VAN DE ARENBERGSCHOUWBURG

Na volop tien jaren vragen is het er eindelijk van gekomen. Mede dank zij de technische evolutie en een aantal mensen die op de duur achter de idee stonden, komt er een stel van 11 zaalprojektoren bij.
Van dan af zullen er 23 projektoren i.p.v. 12 ter beschikking hangen.
Daar de nieuwe schijnwerpers boven de toeschouwers hangen (dus moeilijk met de ladder te richten) zal voor de eerste maal in Vlaanderen gebruik worden gemaakt van een digitale sturing op alle motoren.
Vooraf dienden echter nog volgende problemen opgelost:

1. het schelpvormig plafond moest estetisch ongeschonden blijven

2. de schouwburgaktiviteiten moesten hun normaal verloop kennen

3. de gezichtslijn van de toeschouwers op het balkon mocht niet gehinderd worden door het nieuwe lichttrek

4. het lichttrek moest volledig snel monteerbaar als demonteerbaar zijn

5. wanneer de nieuwe projektoren 'niet' worden gebruikt, moeten zij gedemonteerd en mogen er geen voedings- of hangkabels meer zichtbaar zijn

6. het met de hand richten van de projektoren is onmogelijk (ze hangen op 8 m boven de toeschouwerszetels)

7. omdat alles boven het publiek hangt moest er een bijkomende veiligheidsfaktor in acht worden genomen.

De gevonden oplossingen voor deze zeven problemen:

1. de schijnwerpers worden gans symmetrisch t.o.v. de toneelmond opgehangen. Voor de voeding wordt gebruik gemaakt van NIFLY-kabel (7-aderig met een totaal volume van 3 x 0,5 cm.) De sturing van alle motoren, t.t.z. 11 x 1 horizontaal, 1 vertikaal, 1 fokus worden gestuurd door een in serie geplaatste digitale informatie. (minder onderhevig aan interferenties) Daardoor wordt alle informatie van motoren (33 in totaal) geleid langs één enkele coaxiale kabel. Heirmee worden er 32 geleiders uitgeschakeld met gevolg dat er een minimum aan geleiders wordt gebruikt.

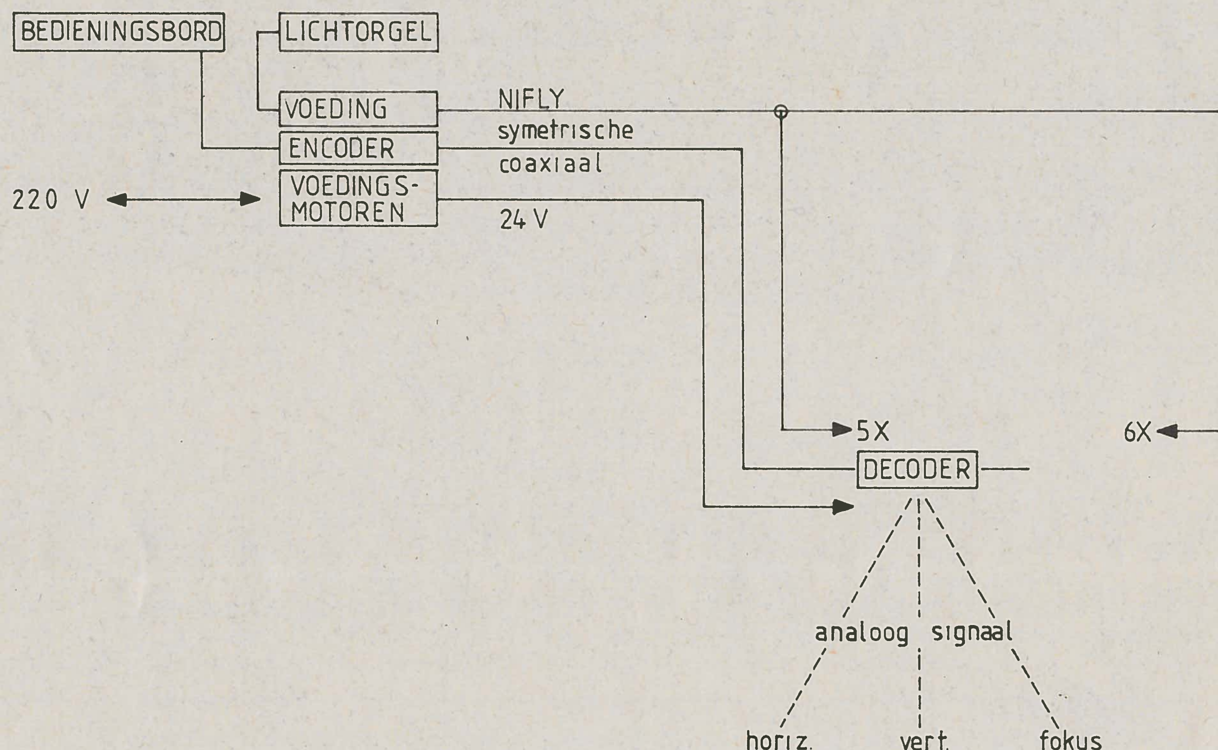
2. het ganse lichttrek wordt opgehouden door vier staalkabels, zodat er enkel 4 kleine gaten + 2 openingen (multikabel en coaxiale kabel) moeten worden geboord. De rest van de installatie gebeurt boven het zaalplafond. Het lichttrek op zichzelf kan buiten de schouwburg gemonteerd worden. Zo kunnen de avondvoorstellingen hun normaal verloop behouden.

3. rekening houdend met de invalshoek (± 40°) hangt het lichttrek ongeveer 1,5 m boven het gezichtsveld.

4. het ganse lichttrek bestaat uit twee delen en kan door middel van musketons van de hangkabel gelost worden. Eveneens kunnen de voedings- en stuurkabels door middel van multiconnectoren worden ontkoppeld.

5. niet alleen de hangkabels maar ook de voedings- en stuurkabels worden door middel van automatische opwindhaspels volledig tegen het plafond getrokken.

6. de volledige sturing per projektor kan gebeuren zowel vanop de scène als vanuit de lichtkabine (voor kleine of grote correctie tijdens het spektakel)

7. het totaal gewicht is bepaald op 500 kg zodat de staalkabels 14 mm doormeter hebben.

De werken moeten uitgevoerd zijn in 30 werkdagen.
De schijnwerpers en het digitaalontwerp komen van een gekende projektorenfabrikant uit Zaventem. De mechanica wordt uitgevoerd door een firma uit Moeskroen.
De totale kostprijs schommelt rond het anderhalf miljoen.
Het lichttrek zelf zal bestaan uit 5 profielspots (3 x 2 kw en 2 x 1 kw) en 6 platbolle (6 x 2 kw).

Guido Snoeck
Arenbergschouwburg / Antwerpen

LINDA SALVA VOOR STUDIO HERMAN TEIRLINCK

"FLOWER POWER"
Regie: Claude Lombard
1981

Resultaten van een test van projektieschermen voor retroprojektie.

In het openingsstuk van het volgend speelseizoen in de KNS te Antwerpen, werd door de scenograaf een projektiescherm voorzien dat de volledige bruikbare vertikale doorsnede van het toneel moet beslaan.

Gezien de enorme afmetingen van het toneel van de grote zaal moet dit scherm 16 m hoog en 22 m breed worden.

Daar het hier om een zeer dure investering gaat, besloten wij een reeks testen uit te voeren.

In het schaalmodel van het toneel werd een 450 W projektor opgesteld in het achtertoneel. In de portaalopening werden verschillende soorten projektieschermen ingehangen waarvan met de lux-meter de doorgelaten lichtwaarde werd gemeten. Elk staal werd tevens getest op zijn diffuusheid.

De resultaten zijn verwerkt in onderstaande tabel; daarin hebben de tinten grijs betrekking op de kleur van het scherm en betekent "hotspot" dat de lichtbron min of meer zichtbaar blijft, dit in tegenstelling met de schermen die de beoordeling "diffuus" meekregen.

ROSCOE (USA)	- middelgrijs	- 40.000 Lux	- hotspot
ROSCOE (USA)	- antraciet	- 14.500 Lux	- diffuus
HARKNESS (GB)	- donkergrijs	- 35.000 Lux	- diffuus
VARIA FRANCE (F)	- middelgrijs	- 14.500 Lux	- diffuus
VARIA FRANCE (F)	- antraciet	- 7.000 Lux	- diffuus
GERRIETS (D)	- middelgrijs	- 30.000 Lux	- hotspot
GERRIETS (D)	- antraciet	- 7.000 Lux	- diffuus

Aangezien de prijsverschillen, uitgezonderd Roscoe die veel hoger ligt, te verwaarlozen zijn, koos de KNS voor Harkness.

Ter informatie : alle stalen werden ons ter beschikking gesteld door Ron De Groot, deelnemer aan de theatervakbeurs in Strombeek-Bever.

Dré Darden

KNS - DIA'S

KNS is reeds enkele maanden bezig met research naar de verschillende mogelijkheden om dekordia's te projekteren (afmetingen van minimum 8 m tot maximum 22 m breed).
Er werden reeds zeer goede resultaten bereikt zowel wat de apparatuur als wat de dia's zelf betreft.
Iedereen die hierover informatie wenst of kan doorspelen, kan kontakt opnemen met
Paul Celis - technisch directeur KNS
(031) 31 97 50
(Stadsschouwburg)

SOUND SEMINAR

Op 15 september a.s. start het derde Sound Seminar en duurt 8 weken.
De lezingen zullen op maandag- en dinsdagavond worden gehouden in het Groothandelsgebouw te Rotterdam.
Praktijksessies in de RBS Studio's in Rotterdam en de excursies vinden plaats op lokaties verspreid over het hele land.
Na inschrijving ontvangt elke deelnemer per omgaande het theoretisch lessenpakket waarmee hij zich op de lezingen kan voorbereiden. Er zijn geen strikte eisen met betrekking tot de vooropleiding. Enige kennis van de engelse taal en een LTS-opleiding Electrotechniek of gelijkwaardige beroepsopleiding zijn een aanbeveling.
Alle verdere informatie kan worden opgevraagd per telefoon op de nummers 010-257477 of 775447 waarbij u kan vragen naar Margreet Van der Plas, Peter Bakker of René Van Broekhoven. Schrijven kan ook.
Het adres: RBS Studio's / Sam Mullerplein 10 a /
3023 SK ROTTERDAM
Inschrijving is mogelijk vanaf nu.
P.C.

ZOEK - WERK

Afgestudeerde regie-assistent (RITCS 1980-1981) zoekt werk als regie-assistent, toneelmeester of teater-technicus.

Ervaring opgedaan bij N.V.T. Ankerruiteater als regie-assistent en toneelmeester, oktober-december 1980 (stage)

en bij het Brialmontteater als technicus januari-maart 1982.

Vrij van legerdienst en in orde met de R.V.A.

Lex Meijer
Hof Savelkoul 29

2510 MORTSEL
(031) 55 71 43

ZOEK - SPOTS

Johny Voners zoekt 2de hands spots.

Everaertstraat 50

2000 ANTWERPEN
(031) 33 53 16

ZOEK - WERK

Ik ben 26 jaar, heb diploma maatschappelijk assistente en heb een aantal jaar gewerkt in teatergroep "Het Ei". Ik heb aldus een all-round ervaring binnen de teaterwereld. Ik zou het liefst werk vinden binnen de programmatie/produktieleiding, hoewel ik wel weet heb van belichting en teatertechniek. Wie mij aan een betrekking kan helpen (eventueel tijdelijk) kan mij kontakteren:

Boa Van Hoey
Kauwlei 2

2550 KONTICH
(031) 57 75 14

Veel gevraagd fabrikant van allerlei explosief gedoe

Worstelaar Leon Dutz springt omzichtig om met show-geweld

MECHELEN — Een gruwelijke scène uit het toneelstuk „De Folterklas", nu op de planken gebracht in een regie van Sam Bogaerts: een jongeman wordt gemarteld tijdens een les in foltertechnieken. Met een zweep wordt zijn rug opengescheurd, het bloed sijpelt eruit. Nog meer bloed, als er met een mes in zijn borst wordt gekerfd. Met een tang worden zijn nagels uitgetrokken, daarna een tand. Tot slot wordt de heftig bloedende akteur ontmand. Tijdens een opvoering in Amsterdam liepen toeschouwers kokhalzend de zaal uit. Maar iedere avond weer wordt dezelfde jonge akteur even sadistisch toegetakeld.

Maker van de scène: worstelkampioen Leon Dutz (34) uit Mechelen. Met hetzelfde gemak als hij een folterséance trukeert, slaat hij een fles op je hoofd aan diggelen, sticht hij een fikse huisbrand, blaast hij auto's op. Zijn opdrachtgevers zijn show-vedetten, tv- en filmregisseurs en zowat alle teaters en opera's in België.

Worstelkampioen, inderdaad. In de kategorie pluimgewicht 10de op de Olympische Spelen in Mexico, 6de op het wereldkampioenschap in Roemenië, zes maanden vóór München gestopt, maar in een korte comeback in 1981 Belgisch kampioen lichtgewicht Grieks-Romeinse stijl. Nu trainer-coach van een Mechelse worstelklub. Tot daar het sportieve portretje van deze in Eupen geboren Mechelaar.

Toen hij in 1971 stopte met worstelen, trachtte hij een alternatieve bezigheid te vinden. Het wegvallen van de publieke belangstelling viel hem zwaarder dan hij gedacht had. Dutz zocht dan een kompensatie in het volgen van toneellessen bij Luc Philips, maar diende af te rekenen met taalmoeilijkheden, doordat hij van oorsprong Duitssprekend is. Maar soelaas vond hij in het teater, en met name in het uitwerken van gevechtsscènes. Zijn eerste opdracht was een gevechtsscène voor de KNS-opvoering van „Elck wat wils". Enkele maanden later onderrichtte hij op het conservatorium in Brussel de vakken gevechtsscènes en beweging. Dat zg. geweld op de planken nauwgezet geënsceneerd moet worden, komt doordat in een gewoon gevecht elke beweging zeer kort en snel is, terwijl in toneelgevechten de bewegingen zeer omstandig en langzaam aan het publiek voorgeschoteld moeten worden.

Toen Dutz echter werkte aan een geweldscène uit het roemruchte „A Clockwork Orange" miste hij iets. Met name de speciale effekten, meer bepaald het bloed, de verminking, het visueel duidelijk worden van de gevolgen van het geweld. Nadat hij op een Duitse tv-zender een film over een specialist in dgl. effekten had gezien, maakte Dutz in Hamburg kennis met Günther Schaidt, die hem voor zes maanden onder zijn vleugels nam en hem „het vak" aanleerde.

Nu, jaren later, is Leon Dutz in ons land zowat de enige „special effects"-man die ongeveer alles aankan, en bijna kontinu opdrachten te verwerken krijgt. De meest waanzinnige zaken worden hem gevraagd, maar steeds houdt hij zich aan alle mogelijk denkbare veiligheidsmaatregelen, en houdt hij rekening met de gezondheid van de akteurs of vedetten die hij in een gevaarsituatie brengt, ook al is die dan getrukteerd.

Dagelijks

Wat Dutz zoal maakt is sterk uiteenlopend. Enkele voorbeelden. Op het hoofd van ondergetekende sloeg hij met volle geweld een lege wijnfles aan diggelen. Het enige blijvende effekt was dat er 's avonds laat glasscherven uit mijn hemd vielen. Die fles was door hemzelf gemaakt, uit een produkt waarvan de samenstelling niet te grabbel werd gegooid.

Naast vuurpotten voor Michel Sardou en rookpotten voor Emly Starr en de Dolly Dots, zijn er de brandende teerlingen en het meisje dat op één roulette wordt doorgesneden en een promotie-videotape van Robert Palmer. In de film „Menuet" van Rademaekers trukteert hij met komponenten van eigen vinding een uitslaande huisbrand. Rook, vuur en explosies zijn Dutz' dagelijkse bezigheid. Je zou rustig kunnen vooropstellen dat elke knal of steekvlam op tv of op de scène ergens in België afkomstig is van „den Dutz", zoals men hem in Mechelen noemt. Folterscènes zijn uiteraard iets zeldzamer, net zoals uitpuilende ingewanden ingevolge een buikschot, of stukgeschoten hersenen. Voor Dutz geen probleem, alleen meer voorbereiding en kosten.

De folterscène bij voorbeeld De zweep en de rug van de gefolterde waren elk met een bepaalde stof ingewreven. Bij kontakt krijg je een rode vloeistof. Hetzelfde gebeurde met de dolk en de borst, de vingertoppen en de tang, enzovoort. De voorbereiding vergt veel tijd en proefnemingen. Hoofdpunt is een grondige, door ervaring en kontakten aangroeiende materiaalkennis van alles en nog wat.

Daartegenover staat dat speciale effekten in België vrij laat „besteld" worden, zodat er niet altijd kalm kan worden gewerkt. Bijkomend is er het beperkte budget voor effekten. Een 10.000 tot 15.000 fr. voor een degelijk effekt is zowat de maximale prijs, terwijl bv. in de VS en met name in Hollywood met relatief onbeperkte budgetten gewerkt wordt.

Het grootste gevaar voor een „special effects"-man is de macht van de gewoonte. Ook al is een zg. gevaarlijke ontploffing volmaakt ongevaarlijk, dat neemt niet weg dat de gebruikte stoffen zelf gevaren opleveren. Dutz rookt niet, het automatisme van een sigaret opsteken zou hem misschien ooit een hand kunnen kosten. Een voorbeeld: Dutz verwekt met een poeder op een plaatje en een brandende lucifer een flits en een rookwolk. Minder onschadelijk is datzelfde poeder in een stalen buis in een auto. De hele motor zou aan flarden geblazen worden.

Leuk

Een buikschot bij voorbeeld. Niet meer dan een plastische maskerade. Een speciale lading wordt met plastic afgespannen, over varkensdarmen e.d. heen. Het zg. schot dat op het slachtoffer wordt afgevuurd is slechts een akoestisch signaal dat de lading tot ontbranding brengt en het plastic doet scheuren. De ontlading kan echter de akteur verwonden, zodat hij extra gekleed moet worden.

Zeer belangrijk, zo zegt Dutz, is dat de akteurs op de hoogte zijn van wat er gebeurt. Zo gaat het niet op om het begin van brand te ensceneren in een kamer, als het vuur wordt veroorzaakt door een grotendeels in nylon geklede aktrice, zoals al eens gebeurd is. Vuur blijft vuur, ook al kontroleert Dutz de situatie.

Een anekdote? Dutz experimenteert zoveel in zijn atelier dat de omwonenden het al lang gewoon zijn. Met het gevolg dat toen enkele weken geleden zijn tuinmuur 's nachts in elkaar stortte ingevolge de vorst, de buren zich in hun bed omdraaiden, zeggende: „Den Dutz is weer bezig". Dutz was niét bezig. En dan dat van die kliënt die zoveel kilo kunstsneeuw kwam kopen. Buiten lag 13 centimeter sneeuw. Leon Dutz is zoveel gewoon, dat hij dergelijke grappige voorvalletjes leuker vindt dan een geënsceneerde foltering.

DIRK MARTENS

UIA - BIBLIOTHEEK

Het U.I.A., Universiteitsplein, Wilrijk bezit een uitgebreide bibliotheek over het teatergebeuren. De werken kunnen ter plaatse geraadpleegd worden maar ze worden enkel uitgeleend aan studenten en personeel van het UIA. Er staat een fotokopiemachine ter beschikking en in de kelderverdieping is een cafetaria. De bibliotheek zelf bevindt zich gelijkvloers in blok A (Germaanse) en is bereikbaar met bus 17, 25 en 26.
De tijdschriften zijn alfabetisch gerangschikt zodat men of de titel moet kennen of de hele tijdschriftafdeling moet aflopen waar alleen de laatste nummers staan.
De gebundelde tijdschriften staan verder in de zaal. (raadpleeg catalogus) Vergeet ook niet bij elke catalogus nummer 82 (literatuur) tot 899 de verdere indeling H2 (drama) te raadplegen.
Voor volledige uitleg betreffende gebruik catalogus en bibliotheek staat een diaprojektor met band ter beschikking.
De bibliotheek is open op werkdagen van 8.30 tot 19.00 en zaterdag van 8.30 tot 17.00 (van oktober tot juni)
Fotokopiekaart 40,-F voor 20 kopies.

Jerôm Maeckelbergh

ZOEK - WERK

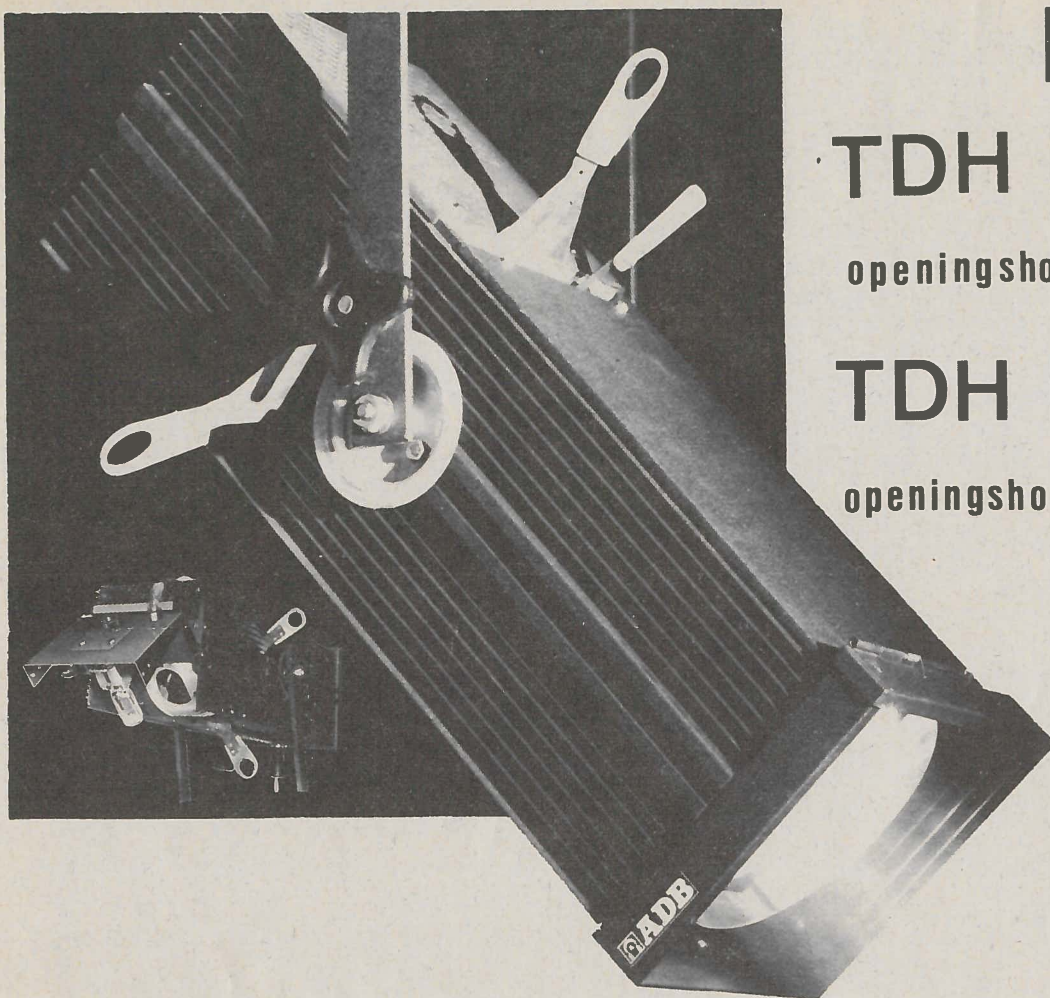
Marc Brigou
Zirkstraat 43

2000 ANTWERPEN

33 jaar oud
zoekt werk in het teater

werkte reeds als toneelmeester:

1 jaar Beursschouwburg
3 jaar KNS - Antwerpen
2 jaar BKT
2 jaar BENT

NIEUW

TDH 1001 JHS

openingshoek 17° tot 38°

TDH 1001 JHN

openingshoek 11° tot 21°

De puntlichtschijnwerpers TDH 1001 JHS en TDH 1001 JHN uit de GAMMA-reeks zijn uitgerust met "witte lenzen". Dit resulteert in een perfect gelijkmatige lichtvlek van uiterst wit licht.

Daarenboven hebben de TDH 1001 JHS et TDH 1001 JHN dezelfde eigenschappen van de TDH 1000 JHS en TDH 1000 JHN.

- kleine buitenafmetingen
- zeer scherpe lichtbundelafsnijding
- zeer scherpe "gobo" projectie
- door middel van de ZOOM-optiek kan een lichtvlek met zachte rand worden ingesteld
- de lichtbundel is regelaar door middel van 4 uitneembare afsnijders en een irisdiafragma
- volledig gesloten filterhouderkassette welke reflecties op de kleurfilter vermijdt
- gemakkelijk te bedienen en te onderhouden
- volledig assortiment toebehoren
- een ingenieus uitklapsysteem laat toe, zonder gereedschap, een lamp te wisselen zonder de schijnwerper te moeten herrichten

S.A. ADB N.V.
LEUVENSESTWG 585
B-1930 ZAVENTEM
BELGIUM

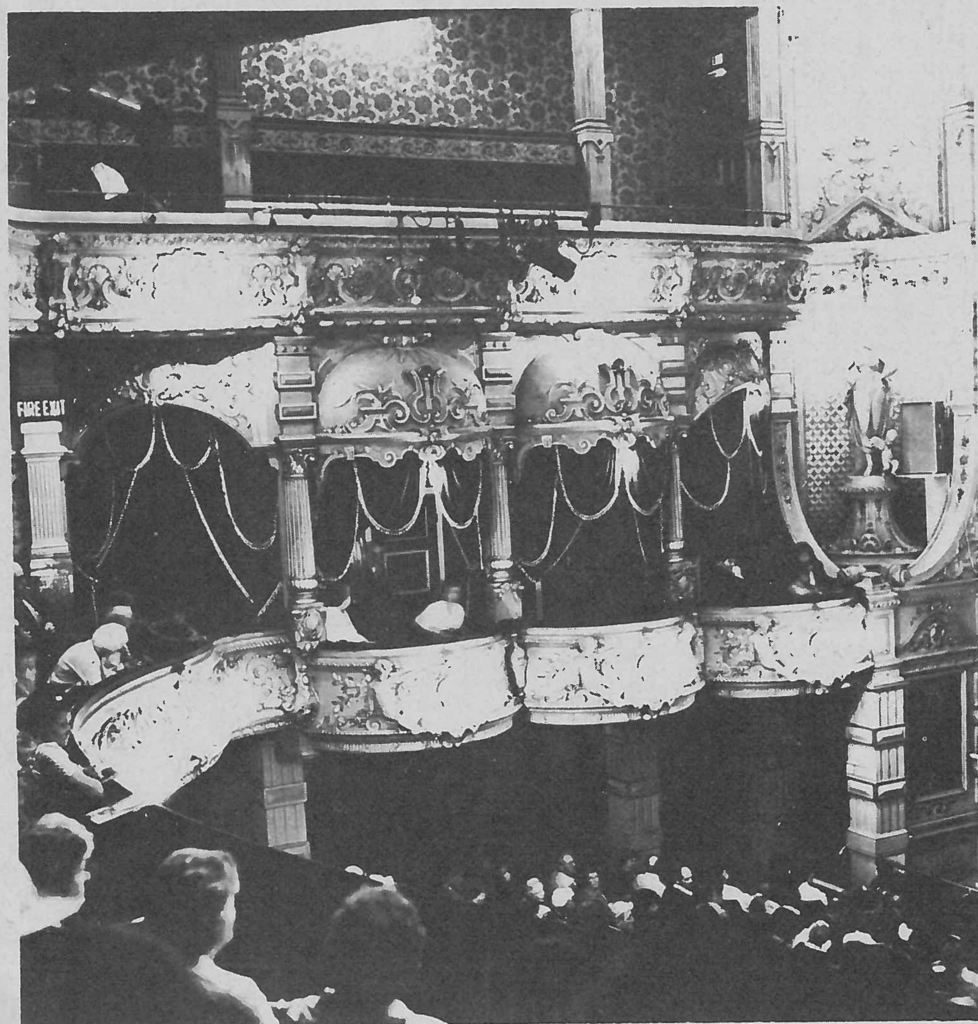
☎ 2/720 50 80
TELEX : 22 154
Telegr.: ADEBE Brussels

Curtains

Of the 1000 theatres in Britain in 1914 only 98 still function as such. Of the rest, about 840 have been demolished or irrevocably altered, and about 70 survive not in theatre use (most are bingo halls, or are empty and threatened with demolition). But these could yet be saved and restored to their original use.
It is to draw attention to these 'sleeping beauties' that a travelling exhibition opens at the Museum of London, London Wall EC2, this Friday. Organised by Curtains!!! and SAVE, the exhibition is supported by a splendid book compiled by members of the Curtains!!! committee* (published by John Offord £5·60).
Here we publish photographs of a few of the buildings described by Christopher Brereton in the book, and illustrate a success story—the restoration by Victor Glasstone of The Gaiety, Isle of Man—to show that restoration can not only be carried out economically but can also pay for itself by attracting larger audiences.

*Curtains committee: Christopher Brereton, David Cheshire, John Earl, Victor Glasstone, Iain Mackintosh, Michael Sell.

The Gaiety, Douglas, Isle of Man, is one of Matcham's finest smaller theatres, and one of the best surviving from his mature period at the turn of the century. Fortunately, over the years it has not been wrecked by modernisation, nor by irrelevant additions. It was shabby, of course, and had lost much: the curtaining to its boxes, and the wallpapers; the opaline lampshades around the balcony front had been replaced by celluloid horrors, but all the early bronzed and gilded sconces and the ceiling chandeliers were intact, still with their frilly opaline shades. I doubt if the marvellous ceiling had been repainted since the building first opened in 1900. The roof was in need of extensive repair; but rain that had entered had only seeped down the side walls. The ceiling with its painted panels and garland of goddesses in high relief had escaped damage entirely.
As a firm believer in historical accuracy, and having implicit trust in the intentions and instinct of a genius at theatrical atmosphere like Matcham, it was joy to find in the office of the theatre manager, Bob Wilkinson, two fine photographs of the theatre taken soon after its opening. Contemporary descriptions were also enthusiastic, giving a full description of colours and materials, and so on. The problem was one of re-creation and refurbishment (at the minimum cost), with the addition of a few tiresome details such as extra fire doors with intermediate lobbies. The fire department of the Isle of Man is somewhat more sensitive than most to the fire hazard in public places.
The job was spread over two years, as money became available. The roof was in the process of repair when I was called in, but the fire-break lobbies had already been installed, and a lot of money spent on a new sound and lighting system. The new switchboard sat incongruously in the prompt stage box, and new spotlights had been attached to rails at gallery level. It would have been too costly to move all this; the best that could be done was to curtain off the switchboard (hiding its fireproof panel), and paint over the spotlights. The ugly loudspeakers were tried below the new velvet orchestra valance, but the sound became muffled, and they were replaced on the sides of the proscenium, but painted. An unsatisfactory compromise, but the Des O'Connors, and others who play The Gaiety in the summer, imagine they cannot function without amplification.
For the rest, it was a case of cleaning, restoring, and resurrecting lost atmosphere. The entire theatre was scaffolded, and the ceiling and paintwork washed down, at times almost scrubbed. It came up good as new, with just the right muted tones of umber, cream, burnt yellows, touches of grey-blue, and that favourite of the period, '*vieux rose*'. Even the panel paintings were washed down with a proprietary cleaner, without damage. The magnificent great painted drop-cloth, one of only two in Britain, was treated more

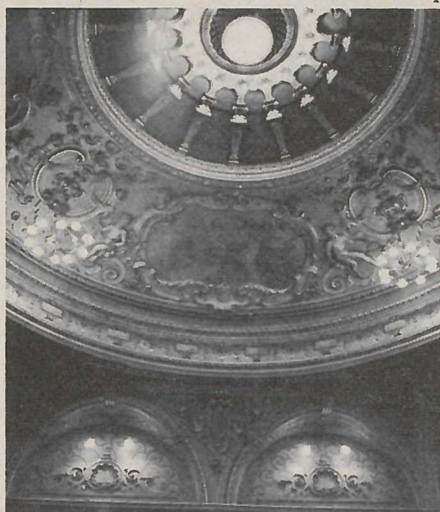
1

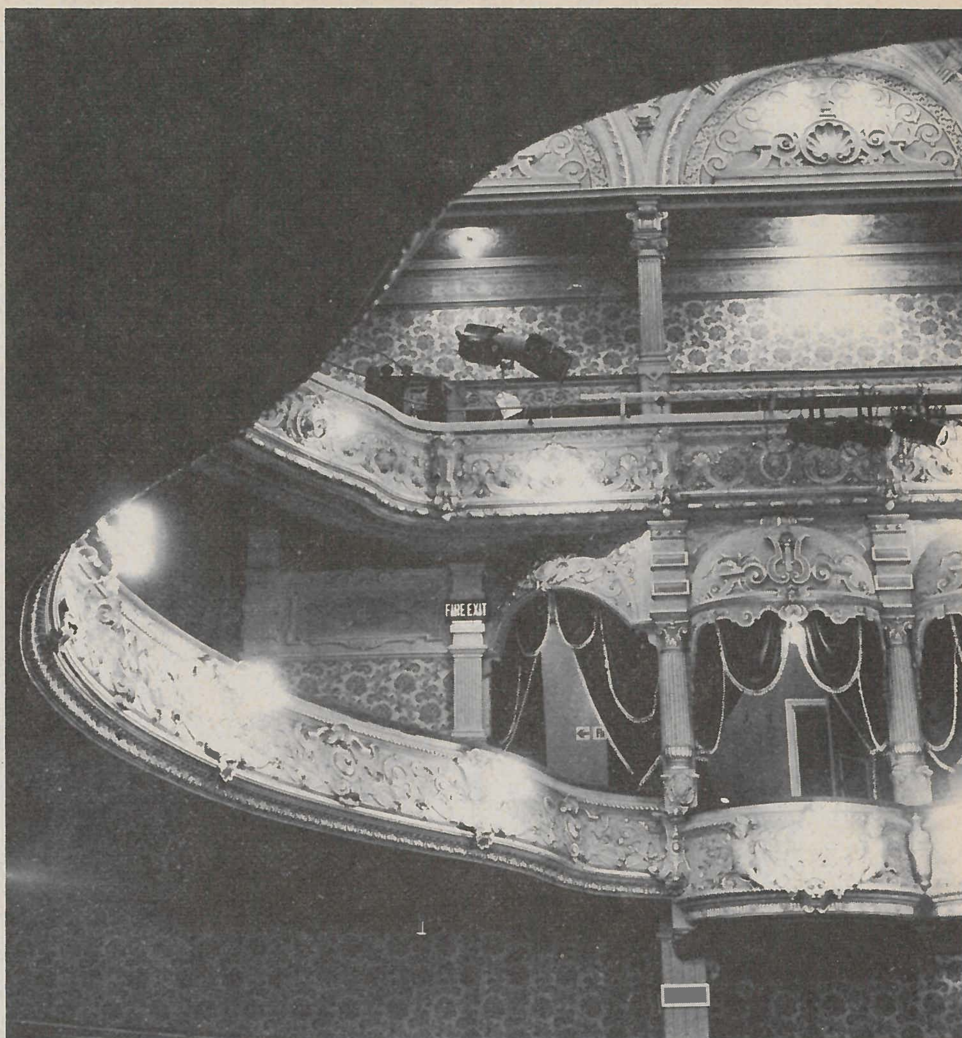

2

3

4

5

6

tenderly. The only repainting done was a certain amount of touching up on the balcony and box fronts.

An absolutely essential characteristic of turn of the century theatres is lush and fulsome drapery. Box curtains were always double, with inner and outer curtains at the openings; and the pelmets were heavily draped; smooth, material-covered pelmets did not become fashionable until much later. The problem was to find a velvet that would drape properly, yet be completely fireproof: nothing less would satisfy the fire authorities. In the end, a material was used which felt horrible to touch, but applied in large quantity had the desired effect. The inner walls of the boxes were painted with emulsion. Being in shadow they appear to be covered with a silk or flock wallpaper. Little drop-crystal chandeliers were hung in the centres of the pelmets to create chiaroscuro, as in the early photographs of the theatre.

The tabs and proscenium pelmet (smooth with braided decoration) were in reasonable condition, but the Isle of Man Government (owners of The Gaiety) was generous, and the original draped, flounced and roped extravaganza was copied—to great effect—as was the orchestra flounce, long since vanished, which was hung on a new brass rail. Expensive details like these made all the difference.

The chairs, naturally, were in appalling condition, and the expense of shipping them off to Warrington was crippling. However, repadded and re-covered they look far better than any modern equivalent. The violent wallpaper of the early photographs was also a problem. Nothing carried by the normal suppliers was violent enough, and a specially designed paper would have been too expensive. Eventually a gold paper with heavy brown flock sunflowers (or some such) was found in a newspaper advertisement. In the ad, and in the piece, it was of stunning hideousness and vulgarity, but, once hung, it was completely right, and of just the correct scale. Matcham and his decorators *were* vulgar but they knew what they were doing.

The foyers of The Gaiety are not over-generous, but adequate. Happily, the theatre fronts onto the really broad pavement of the Harris Promenade, with its adjacent pubs and cafés. It is very lively in the summer when the theatre is used most. New extensive foyers were therefore not necessary (even if there had been the money), and the existing spaces were redecorated. A new bar was created from old offices at first balcony level, an area which had at one time been a refreshment room. The series of entrance doors along the main facade had been painted violet, something that Matcham would never have done. Cleaned up, they were found to be of mahogany, as described at the time.

In all, money was spent where it would produce the maximum effect. The total cost, inclusive of extensive roof repair, fire breaks, lavatories, and sound and lighting systems, worked out at just over £260 000; and the Manx Government was delighted to receive an award from the British Tourist Authority. Even more important, the theatre now plays to capacity audiences.

VICTOR GLASSTONE

1 *The auditorium of The Gaiety after restoration.*
2 *The auditorium when the theatre was opened in 1900.*
3 *Extension of The Gaiety after restoration.*
4 *Gallery and boxes before restoration.*
5 *Part of the main ceiling.*
6 *Auditorium after restoration.*
(Photographs 1,3,4,6 by Victor Glasstone.)

RIA VERBERGT VOOR MMT/BRT

